

Carl-Johan Svensson
**"Historiemedvetande och bevarande –
Ett kulturarv i Skillingaryd"**

ur

Lars-Eric Jönsson, Anna Wallette & Jes Wienberg (red.)
Kanon och kulturarv: historia och samtid i Danmark och Sverige
(2008)

Serie: Centrum för Danmarksstudier nr 19, ISSN: 1651-775X

Upplaga för elektronisk publicering för forsknings-, utbildnings- och
biblioteksverksamhet och ej för kommersiella ändamål.

Publicerad med tillstånd från Makadam förlag.

Tryckt utgåva finns i bokhandeln:

ISBN 978-91-7061-0509

Makadam förlag, Göteborg & Stockholm

www.makadambok.se

Edition to be published electronically for research, educational and library needs
and not for commercial purposes.

Published by permission from Makadam Publishers.

A printed version is available through book stores:

ISBN 978-91-7061-0509

Makadam Publishers, Göteborg & Stockholm, Sweden

www.makadambok.se

Denna Creative Common-licens betyder att du som använder verket måste erkänna
ovanstående som upphovs personer; att spridning av texten är tillåten, men endast
i icke-kommersiella sammanhang; att verket inte får bearbetas.

HISTORIEMEDVETANDE OCH BEVARANDE – ETT KULTURARV I SKILLINGARYD

Carl-Johan Svensson

I vardagliga samtal omger vi oss ständigt med referenser såväl till det förflutna som till den förväntade framtiden. Referenserna är så vanligt förekommande att vi förmodligen inte tänker på dem om vi inte, som en del av oss, ägnar oss åt denna typ av frågor i vårt arbete. Samverkande bilder av dåtid, nutid och framtid är ett utslag av ett *historiemedvetande*. Ett sådant kan vara mer eller mindre utvecklat, underbyggt och fullständigt, men finns hos de flesta människor i någon form. Med andra ord är det svårt att tala om att människor skulle vara »historielösa« – det handlar i så fall om grader av historielöshet.¹

Skillingaryd – ett småländskt samhälle några mil söder om Jönköping med cirka 4 000 invånare – fungerar i denna artikel som exempel i en diskussion om hur historiemedvetandet får konsekvenser för vårt sätt att resonera. I de centrala delarna av samhället ligger en idag mer eller mindre övergiven exercished – i folkmun kallad Slätten (som är det begrepp jag framgent använder för området). Bevarandet av den är omtvistat. Tre personer har intervjuats om sina åsikter i bevarandefrågan och artikeln kopplar dessa åsikter till de historiemedvetanden informanterna ger uttryck för. Därigenom blir det möjligt att sprida nytt ljus över hur argumentationen kring kulturarv, såsom Slätten, kan se ut. Det centrala i artikeln är alltså berättelsekonstruktionerna, snarare än Slätten och Skillingaryd i sig.

1. För liknande resonemang, se t.ex. Bernard Eric Jensen, *Historie – livsverden og fag*, København 2003, s. 87f eller Klas-Göran Karlsson, »Historiedidaktik: begrepp, teori och analys«, *Historien är nu! En introduktion till historiedidaktiken*, red. Klas-Göran Karlsson & Ulf Zander, Lund 2004, s. 44f.

Historiemedvetandet och dess uttrycksformer

Historikern Reinhart Koselleck har beskrivit historiemedvetandet som den upplevda/påstådda relationen och samspelet mellan nuet, erfarenhetsrummet (det förflutna) och förväntningshorisonten (framtiden).² Den tyske historikern Jörn Rüsen menar att historiemedvetandet är nära kopplat till en »narrativ kompetens« som han formulerar som »förmågan att formulera de historier som behövs för att ge ens liv en meningsfull temporal riktning i tidens förändringar«. ³ Utsagor om historien följer en narrativ logik och bildar sammanhängande berättelser om dåtid, nutid och framtid, vilka kan se ut på en rad olika vis. De skrivs dessutom ständigt om i takt med att nuet förändras.

I en artikel om människors livshistorier och historiemedvetanden refererar Brian Roberts en studie av hur människor i de walesiska gruvsamhällena Blania och Nantyglo ser på de nedlagda gruvornas betydelse för orten. Han konstaterar att i princip alla som intervjuades hade ett förhållningssätt till den nedlagda gruvindustrin och att människor i allmänhet har en relativt komplex uppfattning om de tre tidsdimensionerna. Även om det fanns »officiella bilder av gruvans betydelse« i Blania och Nantyglo, bland annat i kommunens offentliga material, skilde sig människors uppfattning om saken avsevärt sinsemellan.⁴ Vissa människor såg gruvans nedläggning som 1) ett tvärt slut för en lycklig period och att det fanns all anledning till oro inför framtiden. Andra betraktade 2) gruvnedläggningen som ett naturligt steg i utvecklingen och såg mycket mer positivt på framtiden – det fanns en kontinuitet. En tredje grupp 3) satte in gruvnedläggelsen i en berättelse som (över-)accentuerade ortens särdrag i historien.⁵

Historikern Peter Aronsson resonerar på liknande vis kring olika sätt att se på de tre tidsdimensionerna. Han delar in berättelser i *historiekulturens grundtroper* – berättelsen bildar ett grundtema av en viss karaktär, även om enstaka motsägelsefulla detaljer kan förekomma. Grundtemat är viktigt för att berättelsen ska bli meningsfull och begriplig.⁶ Historiekulturens grundtroper kan ses som förslag till idealtyper för hur historiemedvetandet framträder i berättelsekonstruktioner:

- »*Intet nytt sker under solen.*« Det förflutna ses som relevant för nuet och föränd-

2. Jensen, s. 59.

3. Jörn Rüsen, »Functions of Historical Narration. Proposals for a Strategy of Legitimizing History in School«, *Historiedidaktik i Norden* 3, red. Magne Angvik, Matti J. Castrén, Christer Karlegård m.fl., Malmö 1988, s. 28.

4. Brian Roberts, »Biography, Time and Local History-making«, *Rethinking History* 2004:8, s. 93f.

5. Roberts, s. 94f.

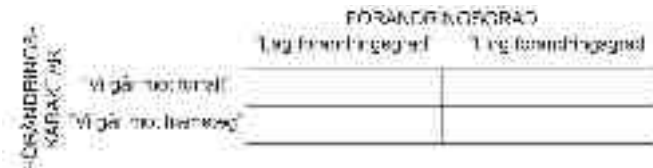
6. Peter Aronsson, *Historiebruk. Att använda det förflutna*, Lund 2004, s. 78.

ringarna betraktas som begränsade över tid – historien har en *låg förändringsgrad*.⁷ Synsättet ligger nära den kontinuitet Brian Roberts noterade att många framhävde i berättelserna om gruvorna.⁸

- »Historien upprepar sig inte – förr är något helt annat än nu.« Stark åtskillnad görs mellan vår egen tid och det förflutna – historien anses ha en *hög förändringsgrad*.⁹ De som i Roberts artikel beskrev gruvans nedläggning som ett kraftigt brott i den historiska utvecklingen ligger nära en sådan uppfattning.¹⁰
- »Guldålder.« Saker och ting anses ha varit bättre förr (en försvunnen guldålder) och konsekvensen blir att *vi går mot förfall*. Aronsson exemplifierar med berättelser om det lugnare livet förr, när man var försiktigare med resurser och hade mer respekt för äldre. I detta synsätt ligger ofta åsikten att vi borde lära av det förflutna och att det åtminstone finns en möjlighet att ge de förfallna värdena en renässans framöver.¹¹
- »Framsteget – från mörker stiga vi mot ljuset.« Synsättet är här att utvecklingen går framåt, uppåt – *vi går mot framsteg*. Beskrivningar av Fattigsveriges utveckling mot rikedom och ökad jämställdhet kan ses som exempel på detta.¹²

Peter Aronsson ställer upp de fyra historiekulturella grundtroperna som skilda grundteman. Jag menar dock att det finns kopplingar mellan dem. I de två första tas siktet på graden av förändring (låg/hög förändringsgrad), i de två senare handlar det om förändringens kvalitativa karaktär (vi går mot förfall/framsteg). Uppställt i ett fyrfältsdiagram (fig. 1) bildas ett schema där olika berättelser kring en historisk företeelse, plats eller person kan placeras in.

Figur 1. Historiekulturella grundtroper i kombination.

7. Aronsson, *Historiebruk*, s. 79.

8. Roberts, s. 94.

9. Aronsson, *Historiebruk*, s. 80.

10. Roberts, s. 94.

11. Aronsson, *Historiebruk*, s. 81.

12. Aronsson, *Historiebruk*, s. 81f.

Sambandet mellan synen på bevarande av en historisk företeelse/plats och synen på förändringens grad och karaktär står i fokus här. Peter Aronsson talar om att en åsikt att något bör bevaras ofta hänger samman med uppfattningen om en *hög förändringsgrad*.¹³ Som exempel på detta kan hembygdsrörelsen och vurmen för det decimerade bondesamhället vid förra sekelskiftet nämnas. På motsvarande sätt kan det tänkas att de som menar att *vi går mot förfall* är mer bevarandebenägna (»rädda det som räddas kan«) än de som menar att *vi går mot ljuset* och därmed inte har en lika pessimistisk bild av förändringarna.

Syftet med denna miniundersökning är med andra ord ett sätt att pröva om ovanstående antaganden om kopplingar mellan historiekulturella grundtroper och hållningen i bevarandefrågor kring kulturarv är rimliga. Exemplet är Slätten, men i vissa fall har även andra delar av Skillingaryd inkluderats för att tydliggöra informanternas berättelsertroper. Förhoppningen är att modellen ska kunna användas på liknande företeelser och därmed bidra till förståelse för olika synsätt på bevarandefrågor och mot vilken bakgrund de formas.

Skillingaryds och Slättens historia

Ändelsen -ryd i ortnamnet Skillingaryd röjer ett medeltida ursprung och går att spåra i skrift till 1400-talet. Sedan 1600-talets första hälft har orten använts som militär samlingsplats. Skillingaryd är annars ett typiskt stationssamhälle, som fick sitt uppsving efter att järnvägen drogs genom byn 1880. 1850 bestod Skillingaryd av sex gårdar och hade därmed ett begränsat antal invånare. 1920 bodde 1350 personer i samhället.¹⁴ Forskning kring stationssamhällen anger ofta järnvägen som en *delfaktor* i lokaliseringen av tätorter. Industrialisering, näringslivslagstiftning, födelseöverskott, jordbruksutveckling och trafikmedlens utveckling framhålls ofta som samverkande krafter bakom förändringarna.¹⁵ Detta gäller även för Skillingaryd då orten expanderade befolkningsmässigt redan från 1850-talet. Flera decennier före järnvägens anläggning fanns en framväxande affärsverksamhet.¹⁶

Slätten är ett fält som breder ut sig över ett par hektar stort område. Det användes flitigt förr, men idag har området i princip inte längre några militära funktioner.

13. Aronsson, *Historiebruk*, s. 80.

14. Carl-Johan Svensson, »Från by till municipalsamhälle. Skillingaryds befolkningsökning mellan 1850 och 1920« [opublicerad C-uppsats i historia], Jönköping 2001, s. 25.

15. Peter Aronsson, »Perspektiv på stationssamhällen i nordisk forskning«, *Stationssamhällen. Nordiska perspektiv på landsbygdens modernisering*, red. Peter Aronsson & Lennart Johansson, Malmö 1999, s. 34.

16. Svensson, s. 34, 45.

Idag skapar Slätten mest en stillsam inramning till de militära byggnader som står kvar längre österut på området.

Det är lätt att fastna vid militären och järnvägen när Skillingaryds historia ska berättas. Militär- och järnvägshistorien inbjuder till narrativa konstruktioner och det är föga förvånande att mycket av den lokalhistoria som skrivits kring Skillingaryd centreras kring militära och järnvägsrelaterade spörsmål. Begreppet kanon ligger inte långt borta.

Slättens centrala placering gör den till ett ständigt närvarande kulturarv. Den ligger cirka 100 meter från Skillingaryds torg och är givetvis attraktiv mark – om inte annat av den anledningen. Uppförande av byggnader av allehanda slag har föreslagits och även genomförts i omgångar. Debatten fick nytt liv då en gammal magasinsbyggnad vid Skillingaryds station brann ner vintern 2004–2005. Magasinet skulle återuppföras, men inte på sin ursprungliga plats, utan i stället på en tidigare orörd del av Slätten. Beslutet att återuppbygga magasinet, tänkt att inrymma bland annat en turistbyrå, omgärdades av diskussioner både i press och på gatan. En protestlista med runt 600 namnunderskrifter mot bebyggandet av Slätten lämnades exempelvis in. Kommunen gav trots dessa protester bygglov. Det är mot denna bakgrund tre intervjuer har gjorts med personer vars åsikter i frågan om Slättens bevarande är vitt skilda.

Intervjupersonernas huvudsakliga ståndpunkt i bevarandefrågan var känd av mig när jag kontaktade dem. Däremot var jag inte bekant med deras argumentation kring ståndpunkten, och det är framför allt den som står i centrum här. Genom att ställa frågor om Slättens dåtid, nutid och framtid har legitimeringen av respektive bevarandeståndpunkt undersökts. De intervjuade har formulerat sammanhängande berättelser där de tre tidsdimensionerna samverkar och bildar historiemedvetandemönster i form av historiekulturella grundtroper. Dessa relateras till den presenterade modellen över de historiekulturella grundtroperna (*fig. 1*).

Enar Skillius

Sommaren 2005 fyllde Enar Skillius 95 år. Han berättar att han mår bättre än på länge och att han skriver på en ny bok om ryttarsoldater i Smålandsbygden. Enar Skillius bodde i Skillingaryd under sin barndom, men flyttade från samhället på 1920-talet. Femtio år senare återvände han till orten. Enar Skillius företräder ett tydligt bevarandeperspektiv i Slättenfrågan.¹⁷

17. Intervju med Enar Skillius, Skillingaryd 2005-05-05.

Slätten breder ut sig över ett par hektar stort område i centrala Skillingaryd. Området har använts som exercisfält sedan 1600-talet, men idag brukas det sparsamt. Foto: förf.

Enar Skillius kritiska syn på byggplanerna på Slätten backas upp av flera argument. Bland annat berättar han att lägret är det bäst bevarade från indelningsverkets tid och att det dessutom har varit i bruk hela tiden. Hans förtroende för dem som beslutat om byggandet av nytt magasin är lågt. Han ser bristande historiekunskaper som en viktig bakomliggande förklaring till beslutet:

Historiekunskapen i nutiden är ju minimal – regeringen har bestämt att det inte finns någon historia före socialdemokratins. [...] Men det är ju historielösa personer som sitter i våra nämnder och i fullmäktige och som inte har den minsta känsla. Slätten är ju i alla fall en av grundstenarna i Skillingaryds utveckling!

Enar Skillius har varit engagerad i Slättenfrågan under lång tid. Men när vi pratar om dagens Skillingaryd och debatten idag säger han sig ha begränsad kunskap.

En av de starkaste kritikerna till uppförande av nya byggnader på Slätten är Enar Skillius, som helst ser att området återställs till ursprungligt skick. Foto: förf.

För närvarande känner jag mig inte hemma i Skillingaryd. [...] Jag kan ju inte Skillingaryd av idag, för jag känner ju inga människor – jag har bara det allmänna intrycket av det.

Han berättar om olika affärer och byggnader som fanns förr, men som är nedlagda och ersatta av nya idag, vilket har förändrat samhällets karaktär. Han berättar om nuet mest som negationer till det förflutna – Skillingaryd är inte som det var förr.

Om hans explicita utsagor om nuet är relativt begränsade, är de desto fylligare när det gäller det förflutna. Slätten vilar enligt honom på en lång tradition och dess historia börjar långt före militärens intresse för området. Han menar att det bara kan bli spekulationer kring uppkomsten, men han tror att timret som växte på de magra jordarna användes till olika byggnader. Får och getter betade och när stubbarna efterhand ruttade blev det en glänta i skogen – en slätt.

Slättens militära funktion har enligt Skillius sin upprinnelse i en vandring längs Skånska landsvägen. Landshövding Erik Dahlbergh lär ha gått på landsvägen, som

hade byggts av militära skäl. Gästgivaregårdar, där man kunde slå upp tält och få mat, låg »i ett band utmed vägarna« på dagsmarschavstånd. En låg i Byarum (norr om Skillingaryd) och en i Klevshult (söder om Skillingaryd), men Dahlbergh var inte nöjd med Klevshult. I stället började en gästgivaregård byggas i Skillingaryd 1689, men den stod färdig först tio år senare. Slätten var också övningsplats för Jönköpings kompani – kavalleriet med sina ryttare. Slättens plats i Skillingaryds historia menar Skillius är central.

Man kan gott säga att Slätten och gästgiveriet var de första fröna till tätorten. Gästgiveriet och den militära närvaron [...] [gjorde] Skillingaryd till en unik bondeby. [...] När väckelserörelserna kom i mitten av 1800-talet och framåt så ändrade sig byggementaliteten ganska kraftigt och den ena efter den andra la av sina rättigheter att sälja brännvin.

[...]

Här fanns ju också väg neråt Västbo, mot Västra härad och väg norr och söderut – Skånska landsvägen. Så här var ju trafikknutpunkt kan man säga. Då på den tiden [mitten av 1800-talet] var Skillingaryd faktiskt en motsvarighet – Värnamo var centralorten, men här i norr var det Skillingaryd som var centralorten för här bodde länsmannen.

Enar Skillius understryker dels Skillingaryds betydelse då han beskriver det som en »unik bondeby«, »centralort« och »trafikknutpunkt«, dels en relativt snabb och kraftig förändring av »byggementaliteten« när väckelserörelserna kom.

Den första affären etablerades i mitten av 1850-talet, berättar Skillius, och Skillingaryd fick en poststation omkring 1860. Nöjt konstaterar han att Vaggeryd – Skillingaryds systerort/trätobroder – inte fick någon sådan station förrän långt in på 1880-talet och då med begränsningar i vad de fick prestera.

Han antyder att vissa äldre traditioner lever kvar, men vid flera tillfällen under intervjun understryker han snarast motsatsen – att mycket har förändrats i samhället: »Jag märker ju skillnaderna mellan förr och nu – de är ju oerhört stora.« Han fortsätter att lägga ut texten om förändringarnas karaktär och säger sig bara minnas 1920-talet, för 1929 gav han sig iväg för att studera. Skillingaryd var då ett litet samhälle på omkring 1 100 personer.

På den tiden kände man ju alla människor i Skillingaryd, praktiskt taget. Åtminstone visste man vad de hette och vilka de var. Idag så är ju Skillingaryd så pass stort så att alla inte känner alla.

[...]

Sen är det ju den yttre skillnaden. Redan när Skillingaryd blev köping [1950] sa överlärare Comstedt att Skillingaryd, i motsats till Vaggeryd, hade ett mera stadsliknande utseende. [skratt] Och det förtretade ju Vaggerydsborna fruktansvärt! [...] Sen var ju tidsandan helt annorlunda. På den tiden så styrdes samhället i realiteten av Missionsförsamlingen [...] så det gick ofta efter deras pipa. Det medförde ju ganska mycket smussel bland dem som inte var med där. Till exempel de som beställde hem sprit ifrån Jönköping – det gick ju via järnvägen. Man fick skicka med motboken och pengar och skriva en beställning, och den kom sen till järnvägsstationen. Jag vet det berättades om en stationsinspektor [...] som var en riktig skojare. Det hände ibland att någon av de frälsta skickade efter lite vin [...] och då kunde det hända att han skrek ut i väntsalen till den där att: »Hörrdu! Här är ett paket från systemet!« Skandaliserade honom på det viset. [skratt] Nu är det helt otänkbart i dagens Skillingaryd att föreställa sig vad just det här problemet skulle innebära. [...] Nu har vi ju eget Systembolag också!

Här framgår tydligt att Enar Skillius menar att mycket har förändrats i både stort och smått – från stadsarkitektur till mentalitet och social gemenskap. Den historiekulturella grundtropen om *hög förändringsgrad* ligger nära till hands. Enar Skillius talar även om förändringarnas kvalitativa karaktär, som är dubbel i hans ögon.

Bebyggelsen har ökat avsevärt och invånarantalet har stigit – det är tredubbelt mot vad det var när jag var ung. Levnadsstandarden har ju ökat naturligtvis. [...] Men det där att trivas med livet är ju en högst relativ historia – gudarna vet om inte människorna idag är mindre lyckliga än människorna var för 75–80 år sen. [...] Den minsta lilla förbättring, till exempel införandet av värmeledning, var ju en stor händelse. Så att jag tror folk var förnöjsammare förr – nu jagar man efter pengar.

Folk arbetade i större utsträckning än nu ideellt i föreningar, fortsätter han. Å ena sidan talar han om att levnadsstandarden har höjts (*vi går mot ljuset*), å andra sidan miss-tänker han att människor var lyckligare förr och att nutidens människor »jagar efter pengar« (*vi går mot förfall*).

Flera gånger påpekar Enar Skillius att »det är svårt att spå – i synnerhet i framtiden«. Han vill mest fokusera på det förflutna och nuet, men ger ändå några få framtidsvisioner.

När jag var pojke så var Slätten fortfarande tämligen i sin ursprungliga form, sen har det ju växt igen så det är ju högt gräs överallt. [...] Man borde göra upp en underhållsplan för Slätten och klippa gräset och ta bort de björkar och enbuskar som står mitt på Slätten så att den återställs så långt som möjligt till det skick den befann sig.
[...]

I byggnadsnämndens beslut [sägs] att det så småningom, efter att de har byggt upp den här kåken [magasinsbyggnaden], skulle göras upp en plan för Slätten och hur den skulle underhållas. Men det är ju rena skrönan. [...] Finge de så skulle de ju bygga över hela Slätten. [...] Det är ju ett tryck för att få in en fot på Slätten – då har man ett prejudikat, sen kan man fortsätta. [...] Och det är klart, det förstår jag: rent realistiskt och materiellt så finns ju ingen bättre plats att bygga på än Slätten för det är ju lättgrävt. Det är ju sand, inga sprängningar, ingenting.

Enar Skillius tolkning av nuet är att beslutet om återuppbyggnaden av det nerbrunna magasinet kan vara startskottet för en mycket större förändring av Slätten än vad beslutet konkret handlar om. Det skulle kunna vara början till en högst olycklig totalförstörelse av Slättens ursprungliga funktion och utseende.

Dan Damberg

Dan Damberg är politiskt aktiv i Vaggeryds kommun. Vid tiden för intervjun sitter han i den miljö- och byggnämnd som givit byggnadslov till uppförandet av magasinsbyggnaden på Slätten. Han har en positiv syn på förändringar av Slätten, även om han inte vill ha vilka förändringar som helst – de ska harmoniera med den befintliga miljön.¹⁸

Enligt Dan Damberg har nämnden tolkat de 600 inlämnade namnunderskrifterna i protest mot byggande av ett magasin på Slätten som att det är många som *inte* har skrivit på listan – att det finns en allmän vilja att förändra området. Kärnfullt ger han uttryck för sina grundläggande ståndpunkter i Slättenfrågan:

Jag tycker att man ska bevara genom att utveckla och förbättra och tydliggöra och synliggöra den för vanliga människors ögon nästan osynliga historien kring själva Slätten. Det [...] är synd att det ligger ett så vackert område som egentligen bara de riktigt gamla Skillingarydsborna vet vad det en gång har varit. Det ligger lite i vår generations plikt att lyfta fram den här delen av historien, att den blir tydligare och att den verkligen blir bevarad för framtiden. [...] Som det är nu är Slätten inte till sin fördel. Jag tycker att man borde kunna göra detta till en enorm tillgång för Skillingaryd.

Dan Damberg menar att två alternativ finns i debatten: antingen att bevara så nära ursprunget som möjligt eller att bevara genom att på ett eller annat sätt utveckla Slätten. En förändring av området skulle, enligt honom, innebära »mer att bevara, mycket mer att visa upp och mycket mer att guida kring och vara stolta över«. Något uppförande

18. Intervju med Dan Damberg, Skillingaryd 2005-05-16.

Dan Damberg blickar ut över Slätten och har stora planer på att använda området för verksamhet som sluter an till dess tidigare historia. Foto: förf.

av hyreshus eller andra disharmonierande byggnader ser han inte som något realistiskt alternativ.

Det har ju dykt upp en och annan gökunge till förslag under årens lopp – alltifrån badhus till Samuelsons [varu-]hall var ju tänkt att ligga ute på Slätten från början och det är ju inte på tal. Nej, nej – det är alldeles för helig mark. Vi har ju redan inmutat vår del av historieförstöringen genom att bygga de hus som redan finns väster om gamla E4:an. Det ska ju inte hända igen. [...] Men som det är nu så är Slätten en månad upplagsplats för grus, sen står det bommar och annat för byggnation av järnvägen – saker som skräpar. Och om området står så här och retar än den ene, än den andre, så finns det alltid såna som tycker att man ska göra nåt *radikalt* annorlunda – till exempel bebygga med hus. [...] Har man en gång börjat nagga på denna sidan så tror jag att det kan bli så att den försvinner. Så det är väldigt viktigt att man behåller gamla E4:an som västgräns – när det gäller bostadsbebyggelse.

Å ena sidan pratar Dan Damberg om vikten av att bevara det som finns och att gränsen

för förändringarna är tydlig och oförhandlingsbar. Å andra sidan är han kluven till de förändringar som skett till dags dato. Vi har »inmutat vår del av historieförstöringen«, säger han men talar samtidigt med förståelse om ett varuhallsbygge på kulturhistoriskt intressant mark intill Slätten.

[Samuelsons/Hemköp] var ju för trångbodda där de låg. Samtidigt ville de ligga centralt och då är det inte så många platser att välja på. Då låg ju detta stora – som de tyckte då – ödeområde och det var väl alldeles utmärkt att sätta pekfingret och säga: »Där vill vi vara!« [...] Jag var inte med i fullmäktige då, men [...] det var ju viktigt att vi fick behålla en bra saluhall. [...] Så det var väl lite kohandel då och jag förstår att politikerna [...] var måna om att lösa det på ett så bra sätt som möjligt. [...] Och det var ju ganska kontroversiellt att den [varuhallen] hamnade där den hamnade för det var ju en gammal krog där förr va? Jag kommer knappt ihåg vad den hette... Var det Sundbergs hörna? Så där gick ju lite lokalhistoria till spillo, redan där.

Dan Damberg skissar den historiska bakgrunden till Slätten. Liksom Enar Skillius menar Dan Damberg att Slätten tillhör de centrala delarna av Skillingaryds kulturarv.

Om Skillingaryds själ finns nånstans begravnen så är det väl naturligtvis på Slätten, för den går ju tillbaka till 1680-tal. Långt, långt innan järnvägen kommit upp till oss. Och är det nånstans vi kan säga att samhället har sina rötter så är det ju med militären och den verksamheten. Så det är ju det mest kulturhistoriskt värdefulla vi har, påstår jag, i hela södra kommundelen.

[...]

1895 besökte Oscar II Skillingaryds hed och då hade man ju tält uppslagna och det var uppställning, men bara några år senare så var det ju fullständigt omodernt och man började med kamouflagemålning istället. [...] Slättens betydelse som exercished försvann ju egentligen i samband med att man började med motoriserade förband. I samband med första världskriget – då förändrades ju egentligen sättet att strida och utbilda rekryter. Det blev ju en helt annan typ av krigsföring. Så här har ju inte varit folk som har bott i tält, eller folk som har gått i takt under drygt hundra år kan man väl säga.

Det är svårt att entydigt peka på vilken hållning Dan Damberg har i fråga om historiens förändringsgrad, även om han lutar åt en *hög förändringsgrad*. Dagens försvar är något helt annat än det var förr, menar han, och antyder att Slättens betydelse som militärt område är överspelad. Hans inledande ord om att det bara är »de riktigt gamla Skillingarydsborna« som har ordentliga kunskaper om Slättens förflutna pekar i liknande riktning.

Dan Damberg har en rad idéer om hur ett framtida Slätten skulle kunna se ut och han ser intervjun som ett tillfälle att låta fantasin spela relativt fritt.

Det är inte frågan om att exploatera [...] [eller] bebygga Slätten. Det är frågan om att fräscha upp [...] den kulturhistoriska delen av Slätten, så att det till och med blir ett turistmål. [...] Jag kan tänka mig att bygga »miniläger« [pastischer av befintliga lägerbyggnader] där man har försäljning och turistbyrå. [...] Ett av husen kan bli kulturhus och det andra skulle kunna vara ett föreningshus.

Han berättar vidare att han vill att en ny väg byggs in till lägret, att ett exercismonument borde uppföras och att promenadvänliga gångar kunde anläggas på området. Informationsskyltar, parkbänkar, några låga buskar och belysning på både monument och gångvägar skulle anläggas: »Mellan gångarna ska det vara något så 'kontroversiellt' som en ljunghed – precis som det har varit.« Två grindstolpar i sten, som idag står i norra infarten till Skillingaryd, skulle kunna flyttas till Slätten och utgöra ingång till området:

De har ingenting med Slätten att göra, jag vet, men då kunde man ha dem som en ingång till Slätten. Och då ser man in från centrum mellan husen. [...] Och sen kommer min nästa vision – och det är ju visioner ju, så då får man fantisera lite... Jag tycker att man borde flytta ner hembygdsparken [från sin nuvarande plats i en annan del av samhället] till björkdungen [nordöstra delen av Slätten].

Dan Dambergs Slättenvision rymmer med andra ord en del förändringar som också påverkar autenticiteten. Även om det handlar om små ingrepp, är det ändå tydligt att han har en relativt öppen inställning till att nagga autenticiteten i kanten.

Det är klart att i det ögonblick man bygger en kopia, så är det ju en kopia. Men här har ju diskuterats på fullaste allvar att lägga våningshus – då måste ju detta vara ett bättre alternativ. [...] Någonstans måste vi lära oss att leva med historien [...] och föra den med oss in i framtiden, annars är ju risken att man tappar den då den inte känns aktuell. [...] När de här gamla kämparna, för det är inga ungdomar må du tro, inte längre finns och det inte finns någon ungdom som vill bevara det – risken är ju då att det kommer *helt* andra idéer med helt andra värderingar.

Här framkommer återigen synen att ett bevarande av Slätten kräver förändringar. I Dan Dambergs visioner för området skulle nya och moderna hus kunna byggas i närheten, och han vill att en bäck mellan husen och Slätten röjs upp och att en betesmark kan anläggas där. Vid bäcken vill han sätta upp spänger som bildar en gångbana, som »vilken skolklass som helst skulle tycka var kul att gå på«. Även här skulle det vara rik-

ligt med informationstavlur. Han understryker att alla hans förslag hänger samman och att förslaget bör ses i sin helhet.

Trots visionerna inser Dan Damberg att mycket ligger i vägen för att de ska realiseras. Pengar är ett hinder, men det största problemet ser han i det psykologiska motstånd som finns mot förändringar. Till detta kommer »problemet« att området är både militärt och k-märkt. Han menar dock att militären snart inte har resurser för att underhålla området och att de »fortare än vi kan ana« kan komma att släppa det.

Intervjun kretsar länge kring hur han *vill* att det blir i framtiden, men även på frågan om hur det faktiskt blir har han en förändringens syn. Uppförande av byggnader på den kommunala delen av området tror han blir av när militären tillåter det. Förändringarna av bäcken är enligt honom en verklighet inom tio år då det knappt finns något motstånd alls mot en sådan förändring. Han säger sig själv kunna genomföra förändringarna på en sommar med några medarbetare och »lite sågar, hammare och spik«. En flytt av hembygdsparken menar han är tveksam.

Ge mig 70 000 per hus så skulle vi nog kunna flytta ner dem. Många av dem skulle man kunna sätta en grep under, ta med sig och flytta ner. Däremot är det väl ett psykologiskt motstånd: »Är det verkligen tillåtet att flytta en hembygdspark som legat där sen 1925 eller nånting?« Det är ju inte längre den har legat där.

Ett alternativ till hembygdsparksflytt är att börja »samla hus« som man vill bevara och sätta dem i nordöstra delen av Slätten.

Inget av det jag föreslår är ju irreversibelt – det är ju bara att krafsa till så är det ju borta. Det är ju en annan sak om man skulle gjuta källare och bygga hus. [...] Man får väga sina ord på guldvåg när man pratar om det här för att »göra det till en park« – då slår alla bakut som vill bevara det. »Göra det till ett grönområde« – då låter det som att man ska sätta gräs på alltihop, och det är inte frågan om det heller. Det ska vara en helhetstanke på detta och det ska göras med experthjälp från landsantikvarien, riksantikvarien om han vill och alla goda krafter ska vara med.

Herbert Storck

Herbert Storck säger sig ha minst lika mycket att göra som 78-åring som han hade förr. Han är en aktiv pensionär som länge varit en centralgestalt i Skillingaryd. Som handelsman har han satt Skillingaryd på kartan genom att bygga upp ett lågprisvaruhus som lockat långväga besökare till orten. Han är engagerad i en rad föreningar och förr

*Herbert Storck är född i intendentsbostaden, precis invid Slätten. Att bevara området ser han dock inte som särskilt nödvändigt: »Jag är nog mer för att man ska släppa loss där och bygga.«
Foto: förf.*

var han ordförande i Skillingaryds intresseförening. I frågan om Slätten är han för att utnyttja områdets potential genom bebyggelse.¹⁹

Herbert Storck menar att debatten är tudelad och består av dem som vill bevara Slätten och dem som vill bebygga den. Han säger sig inledningsvis ha svårt för att uttala sig för eller mot olika ståndpunkter i Slättenfrågan, men snart framkommer en tydlig bild av hur han uppfattar situationen.

Ska Skillingaryd bli lite centraliserat med byggnation och allting – då tycker jag nog att man ska använda Slätten. [...] Är det bättre att ha den där obebyggda gräsplätten som ser väldigt tråkig ut än att få upp lite attraktiva hus som populariserar Skillingaryd på ett lite annat sätt? Jag är nog mer för att man ska släppa loss där och bygga.

[...]

19. Intervju med Herbert Storck, Skillingaryd 2005-07-05.

För mig är det inte nån »historisk plats« även om min farfar kanske gick här och harvade och träffade kungen och allting. [skratt] [...] Även om jag är född där nere i intendentsbostaden [i direkt anslutning till Slätten] så ser jag det inte som att den för den skull måste bevaras.

Argument om att bevara Slätten för att den används som marknadsplats ger han inte mycket för – dels handlar det bara om två gånger per år, dels har många orter marknaden mitt inne i centrum. Istället riktar han in sig på att området inte är till sin fördel idag och att många, enligt honom, vill se en förändring av området.

Det är absolut ingen attraktiv plats där människor åker långa vägar för att titta. [...] Jag tror inte folk bryr sig så mycket om Slätten utan jag tror att när de fick se de här insändarna som var emot flytten av magasinet så tyckte de: »Varför är de emot?«

Även om Herbert Storck är öppen för att bygga på Slätten, finns också en vilja hos honom att bevara delar av det militära kulturarvet i Skillingaryd, men i så fall främst på Östra lägret, en bit utanför samhället. På Västra lägret, som Slätten är en del av, menar han att det går bra att bygga i princip var som helst.

Gamla lägerhyddan kanske kan vara en sak att tänka på att bevara. Den har ju... ja, betydelse och betydelse, men det har ju hänt mycket med danserna de hade där. [...] Och där finns ju mer byggnader [...] längre österut [...] och *där* [Östra lägret] tror jag inte, i varje fall på rätt lång tid, att det blir aktuellt med nån byggnation. [...] I och med att vi har så mycket annat militärt kvar så behöver man inte spara på Slätten.

Här framkommer synen att det finns mycket kvar av det militära även om Slätten bebyggs, men också att det finns något slags distinktion i Herbert Storcks hållning i Slättenfrågan. Den obebyggda marken kan användas för nya ändamål, men det kan finnas poänger med att bevara åtminstone en del av de militära byggnaderna. Han ser inte det militära arvet i Skillingaryd som särskilt hotat – tillräckligt finns kvar även om en del tas bort. Detta antyder synsättet om en *låg förändringsgrad*. På en följdfråga om Slättens betydelse förr och nu menar han att den »väl haft samma betydelse hela tiden egentligen« och understryker därmed kontinuiteten.

Herbert Storck säger vidare att Slättenbevararna är av relativt begränsat antal. De 600 namnunderskrifterna menar han att man »inte får ta för hårt«, eftersom de har lagt ut listor »överallt«.

Majoriteten var ju ganska övervägande för att magasinet ska få flyttas till Slätten. [...] Jag tror att motståndet mot byggande på Slätten håller på att luckras upp.

När Herbert Storck talar om Slättens förflutna backar han inte bandet så långt tillbaka. Han nämner i förbifarten att det funnits militär här sedan »slutet av 1700-talet« och att den använts för »olika militära ändamål«, men han understryker att det är Östra lägret – som alltså ligger utanför det nuvarande samhället – som haft den största militära verksamheten. Mest pratar han istället om utvecklingen under andra halvan av 1900-talet.

Det har ju pågått ganska mycket diskussioner överhuvudtaget kring det här området. [...] Ja, jag tror att det har diskuterats i både trettio och fyrtio år om det ska göras något med Slätten. [...] Jag var själv inblandad i debatten för femton-tjugo år sedan. [...] [Varuhuset] vi sitter i [under intervjun] här är ju väldigt orationellt med tre plan. Och så ligger det inte tillräckligt centralt. Det hade ju hjälpt till att centralisera Skillingaryd [att bygga ett nytt varuhus] på Slätten.

Förslaget om ett mindre köpcentrum på Slätten drogs i långbänk, berättar han, och efter att han sålde sin affär har han inte stridit vidare för saken. I förbifarten berör vi den gamla striden mellan kommunens två huvudorter Skillingaryd och Vaggeryd. Han pekar på en steg-för-steg-utveckling i riktning mot mer samarbete, men betonar att stridigheten inte är speciell för just de här orterna: »Det är ju inte bara Skillingaryd–Vaggeryd utan det är ju så i Gislaved–Anderstorp, Taberg–Norrahammar och överallt.«

När Skillingaryds historia mer generellt diskuteras, säger Herbert Storck att en del förändrats sedan han var ung och skulle söka sitt första jobb. Då hade han fem–sex jobb att välja på och någon arbetslöshet hörde man aldrig talas om, säger han och pekar återigen på att saker »blir som de blir« – att utvecklingen går i kontinuitetens tecken:

Man hade sex- eller sjuårsskola så att det har ju aldrig varit spikrakt att »det här ska jag bli« utan man började som tapetserare och sen började man med affärer och sen gav det ena det andra.

Han berättar att det då fanns 55 möbelfabriker på orten, men att de var ganska små. Med tiden svängde trenden så att metallindustrin blev viktigare, samtidigt som det blev fler anställda per företag. Orten har förändrats även affärsmässigt. Då räknade man med 150 hushåll som underlag för en affär – idag krävs det kanske 1 500, säger han.

Förändringen har väl kommit efterhand. När det blev lite större enheter så fick den ene efter den andre ge sig va. Det började redan för femtio år sen lite grann att gå ner i antal. Istället för kanske tio–tolv–femton speceriaffärer så blev det tio och så blev det sju–åtta och som idag är det bara ICA och Hemköp kvar egentligen.

Herbert Storck pekar flera gånger på att utvecklingen har skett gradvis och han skiljer inte ut några särskilda händelser eller tider som speciellt förändringspräglade. Befolkningsmängden menar han »har ökat lite grann«. Det kontinuerliga i processen lyfts fram på ett sätt som stämmer väl överens med den historiekulturella grundtropa *låg förändringsgrad*.

När Herbert Storck blickar framåt är bilden relativt ljus. Och uppbyggnaden av den nerbrunna magasinsbyggnaden ser han gärna som en början på något mer än bara en enda byggnad.

Frågan är om inte magasinsbyggnaden är en början och så blir det mer och mer och mer. [...] Har de tagit halva är det nog svårt att ha kvar det resterande – då ser det bara dumt ut. [...] Slätten stör ju lite samhället. Samhället kan ju inte utvidgas om man stänger av det där.

I hans ögon är Slätten det enda rimliga och möjliga markområde som finns att bygga på om orten ska expandera. När jag låter honom spå femtio år in i framtiden är det just en sådan expansion han ser framför sig.

Jag tror att det blir nån form av hyreshus, inte direkt höghus, men två-tre våningshus. [...] Det kommer väl vara folk även i framtiden som stretar emot till en viss del, men de får nog ge vika mer och mer [...] om de vill att Skillingaryd ska bevaras som en liten handelsplats. [...] Det var ju en del motstånd när de byggde Skillingehuset [kommunhuset som byggdes i början av 1970-talet] en gång i tiden – det tillhörde ju Slätten också på den tiden. Men det fick de ju släppa till och det blir nog likadant här.

När vi diskuterar Skillingaryds framtid lite mer allmänt framträder bilden av ett samhälle som måste göra en del ansträngningar för att kunna stå sig i konkurrensen.

Håller den utvecklingen på som är nu med köpcentra – på A6 [köpcentrum i Jönköping] och i Värnamo är man rätt duktiga på att bygga ut – då blir det rätt svårt för Skillingaryd. De mindre affärerna får svårt att hävda sig. [...] Kedjorna blir för starka.

Någon uppenbar riktning för Skillingaryds utveckling kan inte urskiljas. Visserligen antyder Herbert Storck att konkurrensen hårdnat, men samtidigt lyfter han inte fram några direkta farhågor för att Skillingaryd inte skulle finnas kvar som levande handelsplats och samhälle. Möjligen kan man tolka hans resonemang som att det kommer att lösa sig om man bygger på Slätten – det är genom bebyggande av Slätten som samhället kan utvecklas och utvidgas. Det är för honom den rätta riktningen – i så fall *går vi mot ljuset*. Samtidigt understryker han att saker och ting utvecklas ett steg i taget.

Det händer ju inte så fort – det mal och förr eller senare kommer det fram en del. Du kanske får vara med om lite – för min del tror jag inte det kommer att hända så mycket.

En uppsummering

Intervjupersonerna har som sagt medvetet valts ut i syfte att fånga vitt skilda uppfattningar i sakfrågan och intresset gäller här legitimeringarna av uppfattningarna och systematiserandet av dessa uppfattningar. Även om kategoriseringarna är förenklade och även om det finns skäl att nyansera dem, menar jag att det finns poänger med att koppla de historiekulturella grundtroperna till hållningen i bevarandefrågan.

Enar Skillius berättelse ligger nära synsättet att vi går mot förfall och att vi har en hög förändringsgrad. Skillius åsikt om Slätten är att det var klart bättre förr då Slätten fanns i mer eller mindre ursprungligt skick. Nya inslag på området – oavsett sort – betraktar han vara mindre önskvärda. Han säger att mycket har förändrats i orten och att detta har skett relativt fort. »Bygdementaliteten« förändrades kraftigt och snabbt när väckelserörelserna kom och skillnaderna mellan förr och nu är enligt honom »oerhört stora«. Skillius tangerar den berättelse Brian Roberts formulerar som att ortens unicitet skjuts fram. Oavsett hur välgrundade Skillius påståenden är, kan man notera hur han betonar att Skillingaryd var en unik bondeby/centralort/trafikknutpunkt, att orten länge var mer utvecklad än Vaggeryd, att lägret i Skillingaryd är det bäst bevarade från indelningsverkets tid och att tillkomsten av gästgiveriet bröt mönstret som de andra gästgivaregårdarna bildade. Hans placering i modellen över de historiekulturella grundtroperna blir tydlig (fig. 2). Att »vi går mot förfall« gäller dock främst Slätten. När det gäller det övriga samhället skymtar en mer komplex bild där han å ena sidan ser stora materiella förbättringar under 1900-talet, men å andra sidan ställer sig frågan om människor inte var minst lika lyckliga förr.

Dan Dambergs framtidsvision om Slätten är ljus och enligt honom går Skillingaryd och Slätten en strålande framtid till mötes – *vi går mot ljuset* – under förutsättning

FÖRÄNDRINGSKAPACITET	FÖRÄNDRINGSGRAD	
	Låg förändringsgrad	Hög förändringsgrad
"vi går mot förfall"		Enar Skillius
"vi går mot ljuset"	Herbert Grooth	Dan Damberg

Figur 2. De intervjuade inplacerade i modell över historiekulturella grundtroper.

att Slätten förändras i en mer besöksvänlig riktning. Dan Damberg beklagar att delar av lokalhistorien försvunnit genom att norra delen av Slätten har bebyggts under 1990-talet, men visar samtidigt förståelse för byggandet. Han har en tydlig uppfattning om att gamla E4:an (nuvarande Storgatan) ska utgöra en gräns för bostadsbyggande, men han kan samtidigt tänka sig att harmoniserande bebyggelse uppförs bortom denna gräns. När det gäller förändringsgrad sluter Dan Damberg an till den historiekulturella grundtroppen *hög förändringsgrad*, även om den inte uttrycks med emfas. Men när han talar om Slättens betydelse förr och nu är det tydligt att han menar att nu är någonting helt annat än vad som hänt i det förflutna.

Enligt Herbert Storck bör Slätten bebyggas för att utveckla orten. Hans uppfattning grundas i föreställningen att samhället utvecklats gradvis – att utvecklingen präglas av en *låg förändringsgrad* och att förändringarna kommit efterhand. Även när det handlar om eventuell framtida bebyggelse av Slätten pratar han om att motståndarna får ge vika »mer och mer« och att Slätten äts upp »bit för bit« – även här handlar det om kontinuitet snarare än stora och hastiga förändringar. Kontinuitetstanken ger utslag i hans syn på Slättens bevarande. Han menar att bevarandet inte är så viktigt eftersom »vi har så mycket annat militärt kvar«.

Herbert Storcks syn på förändringarnas karaktär är mindre tydlig. Men den historiekulturella grundtrop som avgjort ligger närmast till hands är synen att *vi går mot framsteg*. När han blickar in i Skillingaryds och Slättens framtid är det ett expanderande samhälle han skisserar – under förutsättning att man gör de förändringar som han föreslår.

För att knyta an till Brian Roberts resonemang om accentuerande av det unika kan noteras att Herbert Storck *inte* skjuter fram Skillingaryds unicitet när det handlar om rivaliteten mellan Skillingaryd och Vaggeryd. Även om den inte var ämnet för intervjun är det annars vanligt förekommande i Skillingaryd att hävda denna rivalitet som särpräglade djup.²⁰ Herbert Storck hänvisar istället till liknande konflikter i närområdet.

Med de tre intervjupersonerna inplacerade i modellen över historiekulturella grundtroper visar det sig att de inte bara representerar olika åsikter i bevarandefrågan, utan också i frågan om olika historiekulturella grundtroper (*fig. 2*).

Vi kan konstatera att Enar Skillius står för en uttalad bevarandeposition: återställande av Slätten skulle vara det ideala. Dan Damberg står för en bevarandeposition

20. Konflikten ledde bland annat till att regeringen fick skicka ner medlare inför kommunsammanslagningen 1971 (i lösningen ingick att kommunhuset placerades i Skillingaryd, medan kommunens namn blev Vaggeryds kommun).

där bevarandet sker genom förändringar/utveckling av det redan befintliga. I Herbert Storcks uppfattning är bevarandet mindre viktigt och det är fritt fram att bygga. Detta pekar mot kopplingar mellan åsikter i fråga om historiens förändringsgrad, förändringskaraktär och hållning i bevarandefrågan. Föreställningen att *vi går mot framsteg* skulle i så fall gå att koppla samman med en öppenhet för förändringar – att förändringar av kulturarvet är tillåtet eller att förändringar i någon form till och med borde göras, medan föreställningen att *vi går mot förfall* mer hänger samman med bilden av att vi bör bevara det förflutna som det en gång varit.

På motsvarande sätt går det att se kopplingar mellan synsättet att historien har en *hög förändringsgrad* och åsikten att vi bör bevara kulturarvet, medan synsättet *låg förändringsgrad*/kontinuitet öppnar för att kulturarvets bevarande inte är så centralt (fig. 3). Denna sista tolkning går i linje med Peter Aronssons resonemang att krav på bevarande ofta hänger samman med upplevda hot mot kulturarvet.

		FÖRÄNDRINGSGRAD	
		Låg förändringsgrad	Hög förändringsgrad
FÖRÄNDRINGSKARAKTÄR	"Vi går mot framsteg"	Vi ska bevara kulturarvet som det är idag och inte göra några förändringar.	Vi ska bevara kulturarvet och samtidigt göra förändringar som gör det mer användbart.
	"Vi går mot förfall"	Vi ska bevara kulturarvet som det är idag och inte göra några förändringar.	Vi ska bevara kulturarvet och samtidigt göra förändringar som gör det mer användbart.

Figur 3. Bevarandeåsikter i korrelation med historiekulturella grundtroper.

Möjligen har synen på Slättens och Skillingaryds unicitet också inverkan på uppfattningen om bevarandet. Enar Skillius skjuter fram Skillingaryd och Slätten som unika. Dan Damberg gör ansatser i den riktningen, medan Herbert Storck snarare betonar motsatsen.

Självklart finns människor som företräder respektive historiekulturell grundtrop som har motsatt syn i bevarandefrågor. Men det intressanta är om det genom ytterligare studier skulle gå att visa inte bara *att* människors historiemedvetanden och användning av olika historiekulturella grundtroper hänger samman med uppfattningen kring dagsaktuella företeelser, utan också *hur*. Möjligen finns generella tendenser i resonemang kring bevarandefrågor som går i denna riktning?

Undersökningen visar att kombinationen av historiekulturella grundtroper i ett fyrfältsdiagram kan vara en framkomlig modell i arbetet med att öka förståelsen kring olika uppfattningar om bevarande av ett kulturarv. Studiens ringa omfattning gör det

svårt att dra några mer långtgående generella slutsatser, men den antyder korrelationer mellan uppfattningen om 1) nutids-, dåtids- och framtidsskildringar, 2) huruvida vi går en ljus eller mörk framtid till mötes, 3) huruvida förändringar över tid är stora eller små och 4) huruvida vi i så fall bör slå vakt om vårt kulturarv.

Lyfter vi blicken ovanför exemplet i denna artikel pekar resonemangen på historiemedvetandets sprängkraft. Våra föreställningar om det förflutna och våra förväntningar på framtiden har en väsentlig betydelse för våra åsikter och argumenteringar i nuet. Nidbilden av historieämnet som ett torrt staplande av årtal, krig och kungar på varandra är i ett sådant perspektiv obsolet, liksom den traditionella föreställningen om kulturarvet som en fixerad kanon. Historieämnets och kulturarvsvdiskussionernas vitalitet ligger i sådana här fall snarare i att våra uppfattningar kring historiens tidsdimensioner är starkt kopplade till identitet och inställningar i exempelvis politiska frågor. Frågan om bevarandet av ett kulturarv är bara ett av många exempel.²¹

Summary

Historical awareness and conservation – a cultural heritage in Skillingaryd

Past, present, and future are often interwoven in narratives, forming different patterns – basic historico-cultural tropes – where something can be regarded as (a) “in decay”, (b) “progressing”, (c) “having a low degree of change”, or (d) “having a high degree of change”. Three people are interviewed in the article about the place called Slätten in Skillingaryd in southern Sweden. Slätten is a centrally located open field that was formerly used for military drill, but is now deserted. The interviews were conducted to see how people argue about the preservation or otherwise of the area.

The article shows links between basic historico-cultural tropes and opinions on the preservation issue. A positive outlook on the future can be linked to a lower interest in preservation, and the view that society has a high degree of change increases the willingness to preserve. The model can be criticized for being rigid, but it may possibly provide a key to understand how people build up their stances on issues of cultural heritage.

21. Idag är den omtvistade magasinbyggnaden uppförd i nordvästra delen av Slätten. Långt framskridna planer på uppförandet av ett dagis strax intill denna byggnad finns.

Referenser

Källor

Damberg, Dan, intervju, Skillingaryd 2005-05-16

Skilius, Enar, intervju, Skillingaryd 2005-05-05

Storck, Herbert, intervju, Skillingaryd 2005-07-05

Litteratur

Aronsson, Peter, »Perspektiv på stationssamhällen i nordisk forskning«, *Stationssamhällen. Nordiska perspektiv på landsbygdens modernisering*, red. Peter Aronsson & Lennart Johansson, Stenvall, Malmö 1999, s. 13–65

Aronsson, Peter, *Historiebruk. Att använda det förflutna*, Studentlitteratur, Lund 2004

Jensen, Bernard Eric, *Historie – livsverden og fag*, Gyldendal, København 2003

Karlsson, Klas-Göran, »Historiedidaktik: begrepp, teori och analys«, *Historien är nu! En introduktion till historiedidaktiken*, red. Klas-Göran Karlsson & Ulf Zander, Studentlitteratur, Lund 2004, s. 21–66

Roberts, Brian, »Biography, Time and Local History-making«, *Rethinking History* 2004:8, s. 89–102

Rüsen, Jörn, »Functions of Historical Narration. Proposals for a Strategy of Legitimizing History in School«, *Historiedidaktik i Norden* 3, red. Magne Angvik, Matti J. Castrén, Christer Karlsgård m.fl., Lärarhögskolan, Malmö 1988, s. 28

Svensson, Carl-Johan, »Från by till municipalsamhälle. Skillingaryds befolkningsökning mellan 1850 och 1920« [opublicerad C-uppsats i historia], Jönköping 2001